

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Megtartotta alakuló ülését a Nemzeti Vallásturizmus Tanács

Ünnepélyes keretek között tartotta meg alakuló ülését a Nemzeti Vallásturizmus Tanács Budapesten, a Karmelita kolostor patinás falai között. A testületet tagjai Semjén Zsolt nemzetpolitikáért, egyházyügyekért és nemzetiségekért felelős miniszterelnök-helyettes, valamint a történelmi egyházak és a Magyar Turisztikai Ügynökség vezetői.

galazott Heisler András, a Mazsihisz elnöke, az újonnan alakult Nemzeti Vallásturizmus Tanács tagja.

Az alábbiakban a Mazsihisz elnökének az eseményen elmondott beszédét olvashatják.

Elöljáróban el szeretném mondani, hogy 2019-ben (az utolsó Covid-momentus „békéévben”) a Dohány utcai Zsinagóga Komplexum volt a

Infrastruktúránk fejlesztéséhez az elmúlt évtizedben komoly támogatást kaptunk a magyar kormánytól. Köszönöt érte. Így újult meg a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga, amely a hitéleti funkció mellett turisztikai és közösségeflejlesztési feladatokat is ellát. Zsinagógai tere várásatos.

Szintén kormánytámogatással valósítottuk meg egy GINOP program keretében a kelet-magyarországi kulturális és zarándokturizmust egyaránt támogató, öt helyszín fejlesztésére vonatkozó projektünket. Célnak, hogy erős invitativ marketinggel elérjük, hogy a hazánkba érkező turisták bakancslistájának részei legyenek a magyar zsidó vallás és kultúrtörténet emlékhelyei, célunk, hogy a speciális zarándokturizmus infrastrukturáját támogatva növeljük Magyarország turisztikai forgalmát.

Szép dolog a vallási turizmus, s emlékszem, mikor a sok tuca izraeli látogatásom alkalmával végre egyszer lehetőségem volt egy keresztyénkből és zsidókból álló csoporttal egymás szent helyeit felkeresni: emlékezetes élmény maradt. De ne legyünk szentimentálisak, a turizmus egyben üzleti vállalkozás is, s ha jól csináljuk, jelentős bevételi forrás. Hallottuk, hogy nemzetgazdasági szinten is komoly súlya van ennek az üzletágnak. A Mazsihisz évente több száz millió forint átfát fizet be a nemzet bűdzséjébe, és ez még csak a turizmus árbevételeinek a felszíne. A helyes üzletmenetet professzionális munkára van szükség, ezért is vagyunk nyugodtak, hogy Magyarország egyik legjobb szakembere irányítja turizmusunkat.

Budapesten a Szent István-bazilika, a Dohány-zsinagóga, a Deák téri evangéliikus és a Kálvin téri református templomok járótvároságra vannak egymástól. A négy történelmi egyház vezető templomainak közelisége olyan különleges adottság, amit az egyházak közötti kooperációkkal ki lehetne használni. Tisztában kell lennünk azzal, hogy nem egymás konkurenciái, hanem partnerei vagyunk, és ezért is örülök a szervezők és Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes úr kezdeményezésének: működjünk együtt.

A Tanács munkájában szívesen és örömmel veszünk részt. Ez a sokszínűség minden területen, így a turizmus vonatkozásában is szerteágazó feladatot és lehetőséget jelent számunkra. Létesítményeinknél a szakralitás mellett tudatosan igyekezünk bemutatni közösségeink kultúráját, látogatóinkat megismertetni a judaizmus alapfogalmaival, tradícióinkkal, hiteles történelmünkkel. A zsidó-keresztény hagyományok az egységes európai kultúra alapját képezik.

Feladatunk komplex, hiszen bennel mutatunk a társadalomba erősen integrálódott városi zsidóság értékképzését, a zsidó-nem zsidó együttélés mély társadalmi gyökereit, s ennek a különleges szimbiozisnak a felmutatása mellett a vidéki zsidóság hagyományait, sokszor már csak emlékeit, és különösen a kelet-magyarországi ortodoxia páratlan intellektuális kincseit.

Békés adventi időszakot kívánok, chág chanukká számáé!

Heisler András

A megalakult Nemzeti Vallásturizmus Tanács feladata a Nemzeti vallásturizmus intézkedési terv megvalósításának támogatása, valamint a később létrejövő Nemzeti Vallásturizmus Fórum stratégiai irányítása. Az alapítók célja, hogy a magyarországi vallásturizmus 2030-ra a hazai turizmus kiemelten hangsúlyos elemevé váljon és Magyarország vallási értékeit az országon kívül is megismerjék.

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes szerint a vallási turizmus az ember teljes antropológiai valóját megszólítja, testi, szellemi és lelkii összetettségében. A politikus a Nemzeti Vallásturizmus Tanács alakuló ünnepségén Budapesten rámutatott: Magyarország legfontosabb turisztikai attrakciói vallási jellegűek, a Szent István-bazilikától kezdve a Debreceni Református Nagytemplomon és a máriapócsi kegyhelyen keresztül a Dohány utcai zsinagógáig.

Ezek a helyek felekezeti hovatartozástól függetlenül a magyar örökség meghatározó részei – fűtő hozzá. A kormány, a történelmi egyházak és a Magyar Turisztikai Ügynökség összefogásával megalakuló Nemzeti Vallásturizmus Tanács célja, hogy egrészt a magyarországi, a világban is egyedi álló vallási turisztikai kincseket „be tudjuk mutatni az egész világnak”, másrészt ezeket a helyeket „kamatoztassuk az egyházaink és az egész magyar társadalom javára” az állam segítségével és professzionális turisztikai szervezéssel – mondta Semjén Zsolt.

Létesítményeinknél a szakralitás mellett tudatosan igyekezünk bemutatni közösségeink kultúráját, látogatóinkat megismertetni a judaizmus alapfogalmaival, tradícióinkkal, hiteles történelmünkkel. A zsidó-keresztény hagyományok az egységes európai kultúra alapját képezik – fo-

Orbán Viktor levele a hazai zsidóságnak

Ahogy a nappalok rövidebbek, az esték pedig hosszabbak lesznek, egyre jobban vágyunk a fényre, a hagyományos finomságokra és a családi körben töltött, örömteli napokra. Az idei évben, amikor egy világjárvány és a népvándorlás hullámai között érkezik meg az ünnep, még szebben ragyognak hanuka lángjai, amelyek a reménységet és a csoda valóságát hirdetik.

Engedjék meg, hogy Magyarország miniszterelnökének tisztelettel köszöntsem Önéket a fény ünnepén.

Karácsony Gergely főpolgármester ünnepi üdvözlete

Hanuka ünnepének üzenete, hogy minden van remény, hogy a csoda bármikor megtörökhet. Ma este a zsidó közösségek szerte a világban és Budapesten is meggyüjtjük ez első gyertyát a hanukai menórán, emlékezve a csodára és nyolc napon át életben tartva a fényt.

Karácsony Gergely
16 p. · 4

Hanuka ünnepének üzenete, hogy minden van remény, hogy a csoda bármikor megtörökhet. Ma este a zsidó közösségek szerte a világban és Budapesten is meggyüjtjük ez első gyertyát a hanukai menórán, emlékezve a csodára és nyolc napon át életben tartva a fényt.

Nagy szükségünk van a világosságra, hiszen túl sok jutott mindannyiunknak a sötétségből. Már túl sok idő szólt a veszteségeinkről, a lemondásról, a felelemeinkről. A sok évszázados hagyományok, a múltban gyökerező és a ma is élő ünnepek mégis segítenek látni, hogy ami egésznek látsszik, az csak a rész. És vanak, lesznek más részek is: jobb és fényesebb részek. Együtt, a bajban összetartó közösségekben mindenkorban láthatjuk a fényt, hiszen megtaláljuk azt egymásban.

Budapest közösségeinek fontos része a főváros zsidó közössége. A Hanuka Budapest ünnepé is. Az, hogy idén a kereszteny advent ünnepe is ezen a napon kezdődik, jól jelképezi a vallások, a kultúrák összetartozását egy olyan pillanatban, amikor nagy szükségünk van arra, hogy a bárat, a hasonlót lássuk meg egymásban.

Azt kívánom mindenkinél, aki most ünnepel, hogy ne veszítse el a hitetet a csodában, és őrizze mindenkorban a fényt! Chag Hanuka Sameach!

Duplájára emelte a támogatási keretet a Mazsök

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (Mazsök) Kuratóriuma a jövő évi működési és projekt pályázatokra szánt keretet 100 millióról 200 millió forintra emelte – olvasható a szervezetnek az MTI Országos Sajtószolgálatához eljuttatott közleményében.

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány Kuratóriuma a 2021. november 24-i ülésén döntött a 2022. évi működési és projekt pályázatok kiírásáról. Az eddig rendelkezésre álló évi 100 millió forintos keretet a duplájára, azaz évi 200 millió forintra emelte.

A döntés indoka a hazai zsidó civil szervezetek és rendezvények támogatásának növelése, a szervezetek napi működési gondjainak csökkentése.

MAZSÖK
MAGYARORSZÁGI
ZSIDÓ OROKSEG
KOZALAPITVANY

Kedves Olvasóink! Ezúttal nem mellékelünk csekket az előfizetéshez, mivel tapasztalataink szerint a többség már átutalással fizet. A Mazsihisz Új Élet Kiadóhivatalának bankszámlaszáma:

OTP 11707024-22118480.

A Közlemény rovatban kérjük feltüntetni az előfizető pontos nevét és címét.

Kérésre (06-1-322-2829) természetesen küldünk csekket. Szerkesztőség

Heisler András: Nekünk, zsidóknak különösen fontosak a zsidó sportsikerek

Game Changers címmel olyan sportolói élettörténetéről szóló kiállítás nyílt meg az Új Hidegkuti Nándor Stadionban, aikik egyedi, úttörő és példatlanná tették a kapcsolatokat Magyarország és Izrael között.

A tárlat ünnepélyes megnyitóján Heisler András, a Mazsihisz elnöke kiemelte: örül, mert ez a kiállítás az általános emberi értékekről, a más-ság elfogadásáról és a sportsikerek igazságosságáról szól. Szerinte a sport talán az egyetlen terep, ahol a teljesítmények beárazása igazságosan zajlik.

Schöberl Márton, a Külgazdasági és Külgüminiszterium helyettes államtitkára kiemelte: úgy gondolja, hogy a két nemzet kapcsolatának valódi dimenziója nem csupán a nemzetköziség. „Magyarország és Izrael között egyfajta bensőséges kapcsolat van, ezernyi rokon szál, közös történet, öröömök és fájdalmak” – fogalmazott a helyettes államtitkár. Hozzátette: nagyon hosszú azoknak a személyeknek a névsora, akik a két nemzetet összekötik.

Jákov Hadasz-Handelszman, Izrael budapesti nagykövete beszédeiben arra hívta fel a figyelmet, hogy a zsidóknak 130 éves történetük és szerepük van a modern sportok fejlődésében Magyarországon.

Kubatov Gábor, a Ferencvárosi TC elnöke arról beszélt, hogy a sport az egyik leghatékonyabb eszköz jó irányba fordítani a dolgokat. „Az itt látható sportolók különleges és követhető példát jelentenek, mert rácáfoltak az előtérükre” – állapította meg, majd a zöld-fehér színében szerepelt zsidó sportolók közül a háromszoros olimpiai bajnok Kárpáti Györgyöt emelte ki, akit a vízilabda Puskásának nevezett.

Buranits Ildikó, az MTK Budapest alelnöke arra hívta fel a figyelmet, hogy a kék-fehér klub Aranykönyvébe bekerült sportolók között is számos zsidó származású volt, többek között a labdarúgó Arancsapátnak szövetségi kapitánya, az érdemtelenül feledésbe merült Sebes Gusztáv. Beszéde végén az MTK Budapesthez köthető, Izrael-

Fotó: Koszticsák Szilárd / MTI/MTVA

ben is játszó futballistákat sorolt fel, köztük Halmai Gábort, Hamar Istvánt, illetve a csapat jelenlegi vezetődjéjét, Márton Gábort.

A kiállítás a következő pár héten az Új Hidegkuti Nándor Stadionban tekinthető meg, 2022 tavaszától pedig a Puskás Aréna parkjában mutatják be.

***

Az alábbiakban a Mazsihisz elnökének a vernisszázson elhangzott beszédét olvashatják.

Talán Brooklynban, Amerika emblematiskus zsidó negyedében lehet csak mosolyt fakasztani egy már szakállas viccel, ami így szól: *Melyik a világ legrövidebb könyve?* A zsidó sportlegendák. Brooklynban ezen jót nevetnek a jámbor, vallásos zsidó testvéreink, mi pedig itt, Magyarországon érteletenél bámulunk.

Ugyanis a magyar sport megtérítésében, sportegyesületek létrehozásában – mondjuk olyanokra gondolok, mint a kiállításnak helyt adó MTK, vagy a most éppen kedves vendégként meghívott Fradi sportegyesülete – előreléptetlen érdemeket szereztek zsidó emberek.

Aztán itt vannak a zsidó olimpikonok. A holokauszt előtti olimpiák magyar aranyainak több mint negyedét szerezték zsidó sportolók – tudjuk, mindjárt az első kettő Hajós Alfréd, a későbbi margitszigeti uszoda „felfalálója”.

Honlap és mobilapplikáció készült a debreceni zsidó temetőről

Honlap és mobilapplikáció készült a debreceni zsidó temetőről az Órváros Közalapítvány, az Életminőség Alapítvány és a Debreceni Zsidó Hitközség együttműködésének eredményeként – jelentették be az adatbázis készítői a debreceni városházán tartott sajtótájékoztatón.

Puskás István (Fidesz-KDNP) kulturális alpolgármester a kulturális innováció, a felekezeti és városi együttműködés, illetve a kegyeletpolitika újabb álmomásaként értékelte az egységes, szakmailag ellenőrzött temetői adatbázis és a térfinformatika publikációjaként létrejött fejlesztést.

Horovitz Tamás hitközségi elnök azt mondta, a zsidó vallásban, a zsidó emberek életében fontos szerepet tölt be a temető. A debreceni zsidó temető zarándokhely is, amelyet ezért a világ bármely pontjáról bejárhatnak az applikáció letöltésével az érdeklődők.

Mazsu János, a program szakmai vezetője hozzátette: 6-7 éves munka eredményeként készült el a térfinformatikai adatbázis, amely immár elérhető az interneten. Az applikáció letöltése után nevekre is rá lehet keresni, de virtuálisan is bejárható a Monostorpályi úti temető.

A szakember felidézte, hogy 1840-ben kaptak a zsidók letelepedési engedélyt Debrecenben, és 1841-ben temettek először a sírkertbe. A feltároló munkák során nyolcezer nyughelyet azonosítottak, felkutatva az elhunytak adatát is. Mintegy háromszáz olyan sír van a temetőben, amely mára annyira megrongálódott, hogy azonosítása nem lehetséges, vagy hosszú, más típusú kutatással lehet esetleg eredményes – tette hozzá. Az applikációban külön lehet keresni a temetőben nyugvó rabbikra, Debrecen közéletének egykor kiemelkedő zsidó tagjaira, a különféle háborúkban hősi halált halt zsidó katonaikra és a holokauszt áldozataira – sorolta Mazsu János.

Az egyedülálló keresőrendszer a sajtótájékoztatón Papp József temető- és helytörténeti szakértő mutatta be. (MTI)

Áadták az Élet Menete Alapítvány Kézdy György-díjait

Vendégeink biztonsága érdekében idén csak szűk körben tarthattuk meg ünnepségünket a Radnóti Miklós Művelődési Központban. Köszönet a XIII. kerületi önkormányzatnak, hogy már második alkalommal bocsátotta rendelkezésünkre ezt a szép épületet. A polgármestert és az önkormányzatot Csiga Gergely alpolgármester képviselte.

A koronavírus az elmúlt évben megakadályozta, hogy az egyik alapítónkról, Kézdy György színművészről elnevezett elismeréstünket átadjuk, de most pótoltuk az elmaradást, és az ideiekkel együtt a tavaly kitüntetetteket is meghívítük.

A 2020. évi díjazottakat Hegedűs D. Géza Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, alapítványunk kuratóriumának tagja, az idei díjazottakat pedig Gordon Gábor, az alapítvány vezetője méltatta.

A 2020. évben Kézdy György-díjjal elismert barátaink: **Hajdú Péter** hosszútávfutó, **Oláh Gergő** előadóművész és roma aktivista, **Ian Lindsay** volt brit nagykövet.

A 2020. év díjazottai lettek: **dr. Lebovits Éva** és **dr. Lebovits Imre** holokausztúlők, **dr. Deutsch Zsuzsanna** főorvos, **Fritz Zsuzsa**, a Bálint Ház volt igazgatója.

Az Élet Menete Alapítvány kuratóriuma nevében gratulálunk mindenkinél!

A díjátadást követően Müller Péter Kossuth-díjas író olvasott fel legutóbbi könyvéből, majd fia, Müller Péter Sziámi és Darvas Ferenc zongoraművész előadását hallhattuk.

Az est végén díszvacsorán látuk vendégül a meghívottakat.

Reméljük, 2022-ben már minden a helyére kerül, és korlátozások nélkül dolgozhatunk azokért a célokért, melyek az alapító okiratunkban szerepelnek.

Fotó: Szünstein Dániel

Prof. dr. Grósz Andort

köszöntötték

70. születésnapja alkalmából

Kiszlév hó 24-én, chanukka első gyertyájának fényénél köszöntötték prof. dr. Grósz Andort, a Kecskeméti Zsidó Hitközség elnökét közelgő 70. születésnapja alkalmából.

Köriülnézve a kiállítás tablóin, kevésbé lehet megérteni a zsidókkal kapcsolatos sztereotípiákat. Mi, zsidók büszkén valljuk, hogy a könyvnépe vagyunk: a közhelyek szerint csak csenevész, gyáva, férfitlan könyvmolyok. A valóságban a magyar sport és a magyar társadalom értékes szereplői. Egykor hasonló sztereotípiákon nyugodott a rossz katona, a fizikai munkához nem értő, úgyefogyott, gyenge zsidó képe, amit aztán Izrael Állama, a zsidó állam meglehetősen hatékonyan cáfolt meg a világ egyik legerősebb hadseregeinek létrehozásával, a mocsarak lecsapolásával és a terméketlen sivatag megművelésével.

Nekiuk, zsidóknak ezért különösen fontosak a zsidó sportsikerek. És különösen fontos számunkra, ha a többségi társadalom ezeket nem elhallgatja, hanem közhírré teszi. Ezért is jöttem örömmel az Izraeli Nagykövetség és a Külgazdasági és Külgüminiszterium közös szervezésében létrehozott kiállítás meghívítójára. Örülök, mert meggyőződtem, hogy a rasszizmus, a kirekesztés, vagy éppen a sztereotípiák ellen ezzel az eszközzel lehet küzdeni. Gratulálok a kiállítás létrehozónak.

Ide tartozik még, hogy a kormányok által megalakított Nemzetközi Holokauszt Szövetség, az IHRA antiszemita definícióját a magyar kormány követően két patinás sportklubunk, az FTC és az MTK is elfogadta. Mindkét egyesületnek számos zsidó olimpikonja volt.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége nevében fogadták nagyrabecslésem. S ha már arról beszélek, mennyire örülök annak, hogy itt lehetet, még egy rövid gondolat. Magyarország már az áprilisi parlamenti választások lázában ég. Sok rendezvényen veszek részt, hol kormányoldalon, hol a másikon, és azt tapasztalom, hogy zajos közéletünkben minden megemlékezés, temetés, ünnep és évforduló átitatódik szörnyű, aktuálpolitikai kérdésekkel. S ebből a civil polgároknak már kezd elegy lenni. S most örülök, mert úgy gondolom, ez a kiállítás az általános emberi értékek-ről, a máság elfogadásáról, a sportsikerek igazságosságáról szól. Mert a sport talán az egyetlen terep, ahol a teljesítmények beárazása igazságosan zajlik, egyedül itt valósul meg tudhatóan egyfajta erkölcsi ideálunk.

A terembe belépő, a születésnapi köszöntés tervérből mit sem sejtő ünnepelt óriási meglepődéssel konstatáltá a 70-es feliratú léggömböket és a „Boldog Születésnapot” szöveget formázó lufikat.

Az ünnepi gyertya meggyújtása és a chanukai dal előnéklése után dr. Feldmájer Péter, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke azzal kezdte beszédét, hogy ha felkívánnák sorolni professzor Grósz Andor több évtizedes közéleti és szakmai eredményeit, arra a chanukka 8 estéje sem lenne elég.

Kiemelte azt a szerepet, amelyet közösségi vezetőként a kecskeméti zsidó élet újrafelvirágztatásáért végzett, valamint azt, hogy több cikluson keresztül a Mazsihisz vezetőségenek tagjaként az egész magyarországi zsidóságért munkálkodott.

Amellett, hogy praktizáló orvos, tanszékvávezető orvosprofesszor, a magyar űrkutatás egyik fontos személyisége, minden időt szakított a zsidó közéletben való részvételre, hosszabb idő óta a Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény kuratóriumának elnöke, vezetése alatt az intézmény a nehéz anyagi körülmények ellenére is kivállan működik.

Külön megemlítette, hogy úttörő és döntő szerepe volt a kecskeméti zsidó temető gondozásában, abban, hogy az országban egyedülálló módon a síremlékek jelentős részét teljesen újjáépítették és felújították.

Dr. Feldmájer Péter tolmacsolta Szalay-Bobrovniczky Vincének, a Miniszterelnökség helyettes államtitkárának a jótívatásait, aki sajnos a járvány miatt nem tudott személyesen megjelenni az ünnepségen.

Mák Kornél, a Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés elnöke köszöntőjében felidézte azt a közös munkát, amelyet együtt végzett az ünnepeltek, külön hangsúlyozva tevékeny részvételét a kereszteny-zsidó párbeszéd fenntartásában.

Dr. Szeberényi Gyula Tamás alpolgármester meleg szavakkal emlékezett meg arról, hogy a város egyik kiemelkedő személyisége milyen fontos szerepet töltött be az elmúlt időszakban Kecskemét civil életében, egészségügyének fejlesztésében, jó hírnevének öregbítésében úgy is, mint zsidó közösségi vezető és úgy is, mint a Szegedi Tudományegyetem Kecskeméti Repülő- és Úrversosi Tanszékének alapítója.

Sajnos a járvány miatt Feldmájer Sándor nagykőrösi és Berman Dávid szolnoki hitközségi elnök személyesen nem tudott jelen lenni az ünnepségen.

A kiskunhalasi elnök, Raab András a hitközség küldöttségével együtt köszöntötte Grósz Andort. Megemlékezett arról, hogy elhunyt felesége révén milyen családi gyökerékkel rendelkeztek Kiskunhalason és hogy milyen szorának kapcsolatot tartottak és tartanak fent vele.

Dr. Róna Tamás PhD főrabbi, a Rabbinistélet elnöke, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjához tartozó hitközségek vallási vezetője az osi rabbinikus áldással köszöntötte a hitközség elnökét, és kérte az Örökkelvárat, hogy adjon neki és családjának boldog, békés, hosszú életet.

Professzor Grósz Andor meghatott és hálaltel szívvel mondott köszönetet a születésnapi ünnepségért, majd leányával, Hannával együtt felvágták azt a hatalmas, finom kósér tortát, amelyet a kiskunhalasi nőcsoport készített részére.

Mázál tov professzor Grósz Andornak! Kívánjuk, hogy legalább 120 éves koráig élhessen még boldogan és szolgálhassa Magyarországot és a magyar zsidóságot!

ZSIDÓ VILÁGHÍRADO

Argentína

Gustavo Bordet, Entre Ríos tartomány kormányzója megállapodást írt alá a Judaica Alapítvány és a régióbeli zsidó hitközségek képviselőivel a San Gregorio településen 1893-ban épült Sonnenfeld-zsinagóga, a tartomány első zsidó temploma helyreállításáról. A kormányzó kijelentette, hogy a környék multikulturális jellegéhez jelentősen hozzájárultak a bevándorló telepesek. Az épület fontos kulturális, vallási és építészeti emlék, ami a zsidó gaucsók emlékétőrzi. A helyreállított zsinagóga része a régió turistalátványosságainak is. Patricia Holzman, a Judaica Alapítvány képviselője hangsúlyozta, hogy ez egy fontos pillanat, mert részesei vagyunk a zsidó történelmi örökség megőrzésének. Az alapítvány vásárolta meg a jelenleg még romos állapotban lévő templomot. Pablo Soskin, Entre Ríos tartomány zsidó hitközségei szövetségének elnöke méltatta a hatóságok segítségét, ami lehetővé tette a jövőbeni együttműködést jelentő megállapodás gyors aláírását. Az első zsidók, mintegy ötven család, 1892-ben telepedtek le a régióban fekvő Santa Clarában.

Törökország

A mai Törökország területén élő zsidók több mint 2500 éves történetét

Pablo Soskin, az Ezsíhisz elnöke

A Zülfaris-zsinagóga Isztambulban

A São Paulo-i Béth El zsinagóga, ahol az utolsó vallási rendezvényt 2007-ben tartották

A marokkói szefárd családból származó Audrey Azoulay-t az UNESCO újabb négy évre főigazgatójává választotta

ismerteti az isztambuli Zülfaris-zsinagógában Zsidó identitás kövekbe vésve címmel megnyílt kiállítás, melynek megrendezését a német főkonzulátus és a Heinrich Böll Alapítvány támogatta. A szefárd gyökerű Cigdem Öner kurátor, aki részt vett a görögök és a rómaiak által használt egykorú kikötővárosban, Phaselisben folytatott ásatásokban, kijelentette, hogy első alkalommal mutatják be az anatóliai zsidó jelenlétet.

A Salamon-templom lerombolása után a régióba érkezett zsidók a városokban telepedtek le, és elsősorban kereskedelemmel foglalkoztak. A

tartották. A múzeum a más vallásúaknak is megmutatja, mit jelent zsidónak lenni Brazíliában. Az első szinten a rendezők kegytárgyak, fényképek és különböző dokumentumok segítségével a megszűnt zsinagóga történetét ismertetik. Szent könyvek és tóratekerkek is láthatók, köztük a 16. és a 17. században készült egyedi darabok. Egy virtuális tóra segít a szentkönyv olvasásában, és megmagyarázza a jád, a szövegmutató használatát. A kiállítás foglalkozik a modern élet olyan kérdéseivel is, mint a betérés, a vegyes házaság, valamint a szex és a genderidentitás a judaizmusban. Külön emeleten ábrázolják a brazil zsidók életét. A legfelső szintek a modern Izraelt és a zsidóknak az írott szóhoz való különleges viszonyt mutatják meg.

Hittestvéreink a 16. század első éveiben jelentek meg az országban, de a későbbi évszázadokban sok kriptozsidót visszatololcoltak Portugáliába. A Kelet-Európából és Oroszországból érkezett bevándorlók hozták létre a közösség első intézményeit a 20. század első éveiben. Jelenleg mintegy 120.000 zsidó él az országban, közülük 60.000-en São Paulóban és 30.000-en Rio de Janeiróban.

Franciaország

Az UNESCO közgyűlése újabb négy évre a szervezet főigazgatójává választotta a marokkói szefárd családból származó, 49 éves Audrey Azoulay-t, amit a közgyűlésen jelen lévő 169-ből 155 ország képviselői támogattak. Azoulay újjávalasztásához hozzájárult, hogy sikerült helyreállítania az UNESCO iránti bizalmat, csökkentek a közös munkák akadályozó politikai feszültségek, és a vitás kérdésekben közös álláspont kialakítására törekedett. A szervezet eredményei közé tartozik, hogy nyolcan iskolát újjáépítettek Bejrútból, amelyek a 2020 augusztusában történt robbanásban sérültek meg. Az UNESCO 112 országban segítette a Covid-19 járvány miatt félbeszakadt oktatás folytatását, ami több millió személyt érintett. Audrey Azoulay 2014 és 2016 között Mitte rand elnök kulturális tanácsadója volt, 2016–2017-ben Manuel Valls kormányában a kulturális és tájékoztatási minisztérium élén állt. Édesapja, André Azoulay közgazdász és újságíró VI. Mohammed marokkói uralrokodó gazdasági és pénzügyi tanácsadója.

Kovács

Magyar és izraeli katonai vezető találkozója

Mihócza Zoltán altábornagy, a Magyar Honvédség Parancsnokságának (MHP) törzsfőnöke hivatalában fogadta Idan Kac ezredest, az újonnan hivatalba lépő izraeli véderőtartását. A megbeszélés során a felek áttekintették az oktatás és képzés területein folytatott együttműködést, valamint a haderő modernizációjára vonatkozó fejlesztési lehetőségeket.

A parancsnokság törzsfőnöke hangsúlyozta: az elmúlt évek során folyamatosan erősödő haditechnikai együttműködés kívállónak példázza a két ország közötti magas szintű katonai kapcsolatokat. Továbbá újabb szintre emelkedett a kétoldalú oktatási és képzési együttműködés, aminek eredményeként – idén novembertől – évente két magyar tisztesz részt az Izraeli Védelmi Erők zászlóaljparancsnoki tanfolyamán.

Izrael Budapestre akkreditált véderőattasája válaszában utalt arra, hogy a két ország együttműködésének folyamatossága erősíti a katonai kapcsolatot, ami hozzájárul védelmi képességeink fejlődéséhez.

A tárgyalás zárásként a felek megerősítették, hogy a jövőben is kiemelten kezelik a két ország közötti együttműködési és fejlesztési lehetőségeket, valamint folyamatosan konzultálnak a katonai kapcsolatok lehetséges bővítési területeiről. (Magyar Honvédség Parancsnoksága)

Fotó: Szabó Lajos zászlós

10 dolog, amit nem tudtál a Schindler listájáról

Minden idők egyik legmegrázóbb alkotása. Íme tíz érdekesség Spielberg első Oscar-díjas filmjéről!

1. A Schindler listája összesen 20 ezer statisztával számára kellett korabeli ruháról gondoskodnia. Anna B. Sheppard ezt úgy oldotta meg, hogy hirdetést adott fel a film forgatási helyszínén, Lengyelországban, ahol sokan el is hozták a harmincas-negyvenes évek óta őrzött ruháikat (olyan szegények voltak ugyanis, hogy örömmel adták el azokat jó pénzért a filmesknek).

2. A forgatáson részt vett az Oskar Schindler által annak idején valóban megmentett holokausttúlélő, Mila Pfefferberg (akinek alakját a filmbe is beleírták). Amikor Pfefferberg megállt Ralph Fiennes a helyszínen, remegni kezdett, annyira hasonlított a színész az igazi Amon Goethre. Fiennes egyébként 13 kilogrammot szedett fel a szerep kedvéért, amit úgy ért el, hogy sok Guinness-ivott.

3. Steven Spielberg a filmből származó összes honoráriumát és a jogdíjat a saját maga által létrehozott Shoah Alapítványnak ajánlotta fel, ahol a mai napig gyűjtik a holokausttúlélők vallomásait, írott és videóra vett formában egyaránt. A rendező egyébként úgy nyilatkozott, azért nem akar saját magának a bevételből, mert úgy érezné, vérdiójat fogad el.

4. Spielberg egyébként az eredeti tervet szerint csak a producere lett volna a Schindler listájának, de az általa felkért összes rendező nem mondott neki. Roman Polanski – aki maga is holokausttúlélő – túlságosan érintették érezte magát, Martin Scorsese azonban hárított, hogy a filmet mindenképpen zsidó származású alkotóra kellene bízni, Sidney Lumet pedig úgy érezte, hogy már letette az asztalra a maga holokausztrájmát A zálogossal. Végül a feladatra szintén felkért Billy Wilder (akinek ez lett volna az utolsó filmje, de végül mégsem mert neki vágyni) győzte meg róla Spielbergöt, hogy rendesse meg saját maga a művet. A direktor tizennyolc évet velt, mert amikor először felmerült az ötlet, még csak 37 éves volt, és nem érezte magát elég érettnek a feladathoz.

5. Steven Spielberg megkapta rá az engedélyt a lengyel hatóságoktól, hogy Auschwitzban belül is forgathasson, de úgy döntött, nem él a lehetőséggel, az áldozatok iránti tiszteletből. Ehelyett a kapukon kívül vették fel a vonatkozó jeleneteket, és tükrökkel érték el, hogy a másik oldalon található tábor is a helyszín részének tűnjen. Ami pedig a Plaszowban forgó jeleneteket illeti, az ottani kényezményekatábornak a filmesk – a tábor eredeti tervrajzai alapján – felépíté

Oskar Schindler viaszszobra

tették a tökéletes mását: a 34 barakkal és hét őrtonnal ez volt a valaha épült legnagyobb filmes díszlet Lengyelországban.

6. A címszerep megformálására először Harrison Fordt kérték fel, de ő nem mondott, mert felt, hogy az emberek szemében már túlságosan eggyé vált Indiana Jones figurájával, és ezzel elvonná a figyelmet a film súlyos mondanivalójáról. Liam Neeson előtt Fordon kívül szóba került még Bruno Ganz (ő később ironikus módon éppen Hitler játszotta el A bukás – Hitler utolsó napjai című filmben), Stellan Skarsgård, Warren Beatty és Mel Gibson is. Kevin Costner pedig annyira el akarta volna játszani a szerepet, hogy megkereste Spielbergöt, és felajánlotta neki, hogy akár ingyen is vállálná.

7. Amikor Spielberg 2002-ben, 34 év után visszatért a Long Beach-i Állami Kaliforniai Egyetemre (ahol korábban megszakította a tanulmányait), hogy lediplomázzon, a vezető filmprofesszora elfogadta a Schindler listáját diplomafilmjének. Normál esetben egyébként az ilyen diákok filmek rövidfilmek szoktak lenni, a direktor munkája viszont addigra már nyert a Golden Globe-ot és Oscar-t.

8. A film egyik látványtervezője elmesélte, hogy semmilyen zöld ruhát, tárgyat, bútor vagy egyéb díszletelemet nem használtak, mert az a szín valamíert nem mutat jól a fekete-fehér kópián. A helyszínen egyébként külön ügyeltek arra, hogy tűnjön előben bármilyen hitelteleknek, minden olyan színt és megvilágítást kapjon, hogy az majd jól mutasson fekete-fehérben.

9. A piros kabátos kislányos, ikonikussá vált jelenet ötletét Spielberg Audrey Hepburn színésznőtől vette, amikor együtt forgatták az Örökkel című filmet. Hepburn mesélte a rendezőnek, hogy a második világháború alatt látott egy hasonlóan öltözött kislányt, miközben az embereket bevagonirozták. Ez a látvány örökké beleégett az emlékezetébe, és miután elmesélte neki, Spielbergébe is. A kislányt egyébként egy Olívia Dabrowska nevű lengyel gyerekszínész játszotta, akinek a szüleivel a rendező megígérte, hogy nem mutatják meg neki a filmet, amíg 18 éves nem lesz, hogy ne sokkolják a látottak. Sajnos a szülők nem tartották be az ígéretet, így a kislány már 11 évesen megnézte a Schindler listáját, ami valóban túl koraiaknak bizonyult.

10. A film plakátjának megalkotására először a legendás grafikusművész, Saul Bass tárta fel, aki (a maga megszokott minimalistában, geometrikus elemekkel) egy szögesdrótra akadt papírdarabot vizionált, amin a Schindler által megmentett emberek neve szerepel. De hiába tervezte a művész olyan filmek ikonikus poszterét, mint a Szédelles, a Tűz van, babám! vagy a Ragyogás, és olyan filmek nem kevésbé ikonikus főcímét, mint az Észak-északnyugat, a Psycho, a West Side Story vagy a Spartacus, a Universal stúdió visszautasította a tervét.

IZRAELI

SZÍNES

Az ország lakosságának harmada 18 év alatti

Egy frissen közzétett jelentés szerint Izrael lakosságának egyharmada 18 év alatti.

A központi statisztikai hivatal jelentését idézve a Ynet hírportál arról számolt be, hogy 2020 végén 3.049.000 18 év alatti gyermek élt Izraelben – ebből 2,2 millió (72,4%) zsidó és 737.000 (24,2%) arab, míg 105.000 (3,4%) nem vallásos vagy nem arab kereszteny volt, írja az *ujkelet.live*.

Mivel Izrael lakossága tavaly év végén 9,2 millió körül volt, az ország népességének legalább 33%-a gyerek.

A jelentés arra is rátámasztott, hogy az arab szektorban folyamatosan csökken a fiatalkorúak száma. Míg 2005-ben az arabok 47%-a 18 év alatti volt, addig 2010-re ez az arány 44%-ra esett vissza.

A statisztikai hivatal szerint az arab gyerekek arányának csökkenése első sorban a születési ráta csökkenésének köszönhető. A 2000-es évek elején egy átlagos arab nőnek 4 gyermekre volt, de ez a szám 2010-ben 3,5-re, 2020-ban pedig 2,82-re esett vissza.

Az adatok szerint a 0–17 éves zsidó gyerekek egynegyede ultraortodox volt, annak ellenére, hogy a hárédi közösség Izrael lakosságának csak körülbelül 16%-át teszi ki.

A 100.000-nél több lakosú nagyvárosokban a gyerekek legmagasabb aránya Béth Semesben (51,6%) volt, ezt követi Bné Brák (48,2%) és Jeruzsálem (39,2%). Más nagyvárosokban a gyermekek aránya alacsonyabb, mint az országos szint, amely 31%. A legalacsonyabb arány Tel-Aviv-Jaffóban (21,0%) és Bát Jámban (20,8%) volt.

A jelentés szerint az izraeli gyerekek többsége (91%) két szülővel él. Csak mintegy 246.000 gyermek lakik egyedülálló szülővel, többségük (88%) az anyjával.

A statisztikai hivatal a kiskorúak házasságával és terhességgel kapcsolatos adatokat is közzétettek. 2019-ben 396 fő 18 év alatti lány kötött házasságot. Körlől 94%-uk muszlim volt, többségük jeruzsálemi. 2020-ban 196 kiskorú lány szült, ebből 152 muszlim és 37 zsidó.

Tel-avivi bagatellek

Több mint hat éve éltek Izraelben, de a régen itt élő barátaim szerint még mindig turista vagyok. Nem tudok vitatkozni velük, de magyarázatom sok van. A legfontosabb, hogy például ezt a várost, Tel-Avivot nem lehet megszokni.

Megszeretni sikerült, nagyon meg-szeretni sem volt nehéz, de itt nincs normális hétköznap, akkor sem, ha magamra csukom az ajót.

Mert akkor éjfél előtt csöntek.

Egy fura kis figura áll az ajtóban két tálca tojással. Hébertudásomhoz képest izsónyú tempóban hadar. 60 darab, rendelte tőle valaki, de az nincs otthon. Ennyit értek. Nem kell?

Összeguberáljuk rá a pénzt a zsebeinkből. De a rekeszt kéri vissza, addig leül, míg kipakoljuk.

Víz, kávé?

Persze!

Kevergeti a kávét és a faluról mész, ahol a tyúkjai kapirgálnak. Végzek a tojáspakolással. Gyanús csend lett hirtelen. Kifordulok a hűtőszekrényből. Édesdeden alszik a fotelben. (Azota telefonon egyezte-

tünk darabszámot, időpontot. Szép nagy narancsszín sárgája van a tojásainak.)

A nappalok még cifrábbak.

Két napra „beugrok” a feleségem ingatlannbizniszébe. Lakásokat kell mutatnom a leendő vevőknek. Naiv európaiként tíz perccel hamarabb érkezem, de még húsz perccel a megbeszélt időpont után is egyedül ácsorgok az Allenbyn.

Illetve dehogys egyedül: egy bikini leánycsapott csoszog el melletteim a város nagykörútján, októberben... Jönnek a tengerpartról...

Szírenázó mentő jön, megáll a ház előtt. Ketten berohannak a boltba, a harmadig csik-csak összelegőzza a gurulós hordágyat, és épp indulna utánuk, mikor azok kijönnek a beteggel, egy harminc év körüli srác, akinek így szemre semmi baja sincs. Nevetgél a dokikkal, közben minden beszállnak a mentőbe, és egy záróvonalon megfordulós figurával elporolnak.

Láttam egy buszra váró kisfiút a papájával, aki unalmában a kék autókat számolta egy statisztikus alapos-ságával.

Számolni kezdem, hány olyan biciklist látok, aikinek hangszer van a hátán. Háromig jutok fél óra alatt: gitár, szaxofon, hegedű. Furcsa kvar-tett lehet. A dobos nyilván taxizik. Ahogy a kuncsaftom is.

Nehezen vette fel a telefont, de negyven perc késés után sem bocsánatkéréssel kezdi: – Mit képzelsz? Ez Tel-Aviv! Itt nem lehet közlekedni. Ülök a taxiban, a dugóban, minden járt ott leszek. – A múltkor már jártam így. Akkor háromnegyed óra után elunttam, és átsétáltam a kedvenc jemeni kifőzdémbe egy levesre.

Éppen belekanalaztam volna a magyaros bablevesre emlékeztető csodába, mikor megszólalt a telefonom: – Hol vagy? (Egy órával voltunk a megbeszélt randi után.) – Tíz perc, és ott vagyok – válaszoltam, és ebbe nem számítottam bele, hogy belefe-tyelem gyorsan a levest. – Nekem erre nincs időm! – vágtá a fejemhez, és rám tette a telefont. Hálister.

Fehér kenyérrel kitunkoltam, volt időm bőven. Aztán az Egy-Órát-Késő-Ember mikor egy hét műlva mégis megnézte a lakást, csak annyit mondott: – minden tetszik: a fekvés, a környéke, a ház, a lakás elren-dezése, állapota, mérete, minden. Csak az ára nem. – **Azóta sem lá-tuk.**

Most rutinosan nem hagyom itt az órhelyet, egyórányi szobozás után sem. Ezalatt öt babakocsis mama és/vagy papa járt ki, és három ment vissza. Két koldus lejmolt le, és egy filippín idősgondozó kérdezte meg, hány óra. Aztán mikor megtudta, versenytempóban tolta haza a tolószékbén a bácsit.

Ötöszer hívtam újra a vevőt, de ki volt kapcsolva.

Egyszer sem kaptam dührohamot vagy infarktust. Ezek nem tel-avivi dolgok. Gyártottam tovább a statisztikát. Egy szerelő és hat pizzafutár járt a házban. Gondoltam, rendelek egyet én is, és megeszem a buszmegálló padján. Errefelé ez sem szokás, de senki nem akadna ki rajta. Mert az sem szokás: kiakadni. Én sem teszem, inkább az ügyfél feleségét hívom. Ő is csak annyit tud róla, hogy taxiba szállt, és utána elnyelte a tel-avivi hipertérgörbület.

Elunom. Sosem szerettem a re-ménytelen randikat.

Átsétálok a jemeni kajáldába, de közben a telefonon a kezem, mint a cowboyak a colton. Van egy fél szabad asztal. Arra itt le kell csapni. A két koma már éppen fizet a másik felén. Cicotot kérék.

Négy golflabdányi húsgombóc rizzsel.

A pincér-szakács-tulajdonosnő és a lánya nemcsak külsőre hasonlíthat, hanem abban is, hogy gyorsvo-nat-tempóban közelkednek az ut-cácskára rakott asztalok között, és szociológiaiag pontosan irányozott mondatokkal hárítják a friss rendelések: Várjá-má!!! Türelmedet kérem. (Ha lenne a héberben olyan, még néha magázódnának is.) Moment, please! Türelem!

A következő körben futtában fel-vezsik a rendelést, és aztán egyket-tőre megérkezik a kaja.

Két gombóc árvalkodik a tányéron.

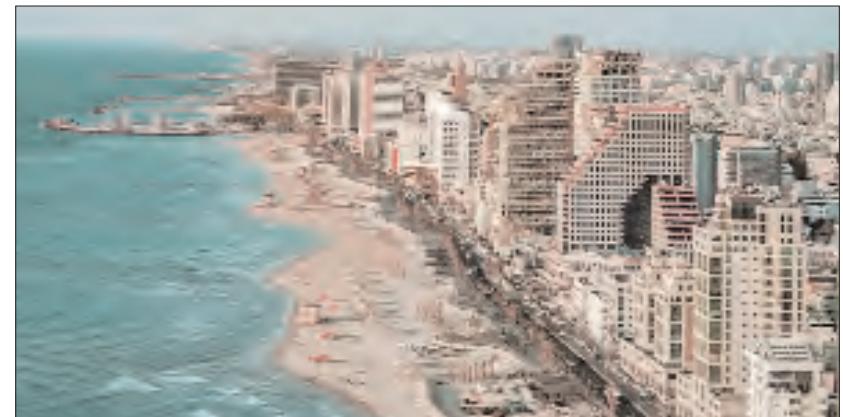
Látja, hogy elsavanyodik a képm: – Egyed! Ennyi van. Mire ezzel vég-zel, kisülnek a következők. – És ha pont akkor csörren meg a telefon, mint a múltkor? Ha másfél óra ké-sessel befut a vevőm?

Nem futott be.

Az élet nem szállított csattanót a sztorihoz. A Másfél-Órát-Késő-Embert azóta sem láttuk. Poén helyett kaptam egy plusz gombócot ajándékba, és a főnkasszony is megállt egy mosolyra.

Silló Sándor

Legdrágább városunk

Egy frissen közzétett felmérés szerint Tel-Avivban a legdrágább az élet a világban, miközben a megugró infláció mindenütt növelte a megélhetési költségeket. A város öt helyet lépett előre, és először került az Economist Intelligence Unit által összeállított lista tetejére. A felmérésben 173 város amerikai dollárban számított áruit és szolgáltatásait hasonlították össze.

Rabbik tiltakozása „Izrael zsidó identitásának veszélyeztetése miatt”

Tizenhét vezető vallásos cionista rabbi aláírt egy rendkívüli levelet, amelyben első alkalommal szólítják fel a nyilvánosságot, hogy menjen tüntetni a kormánynak a kásrut, a betérés és a Siratófal ügyében tá-mogatott reformjai ellen, mondván, a kormány „árt Izrael zsidó identitásának”.

A rabbik levelükben, mely először a Walla híroldalon jelent meg, azzal vádolták a Náftáli Benet miniszterelnök vezette kormányt, hogy „olyan törvényeket hirdet, amelyek veszélyeztetik az ország lényegét és megvál-toztatják az identitását”. Az aláírók, köztük olyan kiemelkedő rabbik, mint Chájim Drukman, Dov Lior, Eljákim Levánon és Smuel Elíjahú, tiltakozásra szólítják a közvéleményt az ellen, ami szerintük „kísérlet arra, hogy az országot minden polgáranak államává alakítsák”.

Az aláírók többsége, különösen Drukman, a Benet által vezetett kormány ellenzője. Benet maga is ortodox zsidó, olvasható az *ujkelet.live* cikkében.

Náftáli Benet miniszterelnök (jobbról) és Jair Lapid külügyminiszter a Kneszeti rendkívüli ülésén, Jichák Rabin megölésének 26. évfordulóján

Twitter-videó képernyőfotó

A levél azt követően született meg, hogy a Drukman rabbi otthonában rendezett találkozón meghallgatták a kormány lépéseinek átfogó áttekintést a kásrut, a betérés, a Siratófal és a sábbati tömegközlekedés kérdésében.

A Walla szerint a titkos konferencián a rabbik bemutatták a kor-mányalakítással aláírt koalíciós megállapodások vallással és állammal fog-lalkozó részeit, valamint video- és hangfelvételeket a koalíció néhány Kneszeti-tagjáról jövőbeli szándékaikról és más kormány-tör-vényjavaslatok magyarázatairól a téma-kban.

Benet júniusban lépett hivatalba egy széles körű koalíció élén. Drukman egyike volt azoknak a vezető rabbiknak, akik elleneztek, hogy Benet olyan koalíciót alakítson, amelyben az iszlámista Rá'ám párt is helyet kap. Júli-usban Drukman előlte Benetet a jesivák állami finanszírozásának esetle-ges megvágása miatt.

„Visszatértünk Izrael földjére, mert egy zsidó államot akarunk, és nem egy államot az összes polgára számára” – írták a rabbik.

A tüntetés szervezői azt állították, hogy „[a lakosság] nagyon kis része nem megfelelő eszközökkel, hazugsággal és csalással vette át az országot”.

„A kormány elfelejt, hogy zsidó és demokratikus ország vagyunk” – mondta Joáv Silo, a Hákáv Há'ádom tiltakozó csoport tagja, amely részt vesz a tel-avivi tüntetés megszervezésében. A kormány, amelynek nincs legitimitása, megpróbálja elhomályosítani az ország identitását, állította Silo.

Az új kormánynak a kásrutpolitikát érintő változtatásai, amelyeket Mátán Káháná vallásügyi miniszter felel, 2023-tól versenyt teremtenek a kóser élelmiszerök felügyeletének terén, megszüntetve a főrabbinátus monopoliumát. A hét elején a Sábák (Sin Bé) biztonsági szolgálat testőrséget biztosított Káháná – aki Benet jobboldali Jáminá pártjának tagja – száma-ra, miután halálos fenyegetések kapott.

Jáminás források a Háárec szerint azt állították, hogy a Káháná elleni fe-nyegetések azután kezdődtek, hogy Jichák Joszéf szefárd főrabbi bírált a minisztert a kásrut és a betérési politika megváltoztatására miatt.

Hazahozták és újratemetették a Világ Igazát, Slachta Margitot

A Barankovics Alapítvány kezdeményezésére a Szociális Testvérek Társasága 2021 augusztusában megtartott nemzetközi káptalanja támogatta Slachta Margit testvér földi maradványainak hazahozatalát és újratemetését a Fiumei úti sírkertben – olvasható a magyar-kurir.hu oldalon.

Az újratemetéssel kapcsolatos teendőket végző Nemzeti Örökség Intézete munkájának köszönhetően a földi életét 1974. január 6-án Buffalóban befejező és ott eltemetett Slachta Margit exhumálása október 26-án megtörtént, és Margit testvér november 9-én megérkezett Magyarországra.

A női választójogért harcoló, a kesztenyföszocializmustól ihlett konservatív, katolikus monarchista volt, több száz zsidó megmentője Budapesten, aki a hatvanon túl még a kiépülő sztalinista hatalommal is szembeszállt. Makacs, nehéz ember volt, és – ahogy Sík Sándor, a zsidó eredetű piarista szerzetes mondta – „szent”.

Slachta Margit lengyel nemesi családba született Kassán, már túl volt a húszon, amikor édesapja tönkrement. Szülei és testvérei Amerikába mentek, de ő nem tartott velük.

Tanítónő lett az egyre súlyosabb szociális feszültségektől terhelt kései dualizmus időszakában, és nem tudta nem észrevenni ezeket a problémákat. Már 1908-ban, 24 évesen elhagyta a tanári pályát, és csatlakozott a frissen alakult Szociális Miszsiótársulathoz: a szervezet nem volt szerzetesrend, de szigorú fogadalmat és elköteleződést jelentett a tagjának lenni, Slachta pedig minden nap megmormonyan vette.

Rendkívüli szorgalommal és elhitvátoztással népszerűsítette a női választójog ügyét, a munkásnők erős érdekképviselését, közösséget és művelését, kereszteny családi értékekne fejlesztését. Szolgálatának középpontjában a nőkérdes, a szociális kérdés és a katolicizmus álltak.

A megszilárduló Horthy-rendszer legején vált az első női parlamenti képviselővé, így minden nap rövid ideig az Országgylűben is hasonlóan önzetlen makacsággal képviselhette – férfi képviselőtársai gyorsan megtanulták tiszeltetni. A nők szociális emancipációját és a családközösségi ügyét olyan fontos kérdések napirenden tartásával kapcsolta össze, mint a gyerekhalandóság vagy az anyák védelme.

Nem sokkal azután, hogy megszűnt képviselői megbízatása, személyes, szervezeti és egyházaszemléleti konfliktusok miatt távozott a Szociális Miszsiótársulatból is. Ekkor alakította meg az irányítását azzal a működő Szociális Testvérek Társaságát.

A 30-as évektől kezdve újra a munkásnők megszervezése, képviselői kezdte foglalkoztatni, ebben lett fontos munkatársa Salkaházi Sára, akit az üldözött zsidók mentésében is együttműködtek 1944-ben. (Salkaházi védecelivel együtt mártírhálált halt a nyilas uralom idején.) Ahogy erősödött a náci befolyása a magyar politikában, úgy fordult vele egyre élesebbé és hangsabban szembe Slachta Margit.

Együttérzést kérte kereszteny olvasótól a munkaszolgálatosok iránt: „Fogadj szívedbe egy munkatáborost, akit a korszellel kizárt a testvérezőből! Merd ezekben a halálosan komoly időkben szívedből kiújni a községet, a szeretetlenséget, a gyűlöletet! Merd bent, szíved legmélyén testvérednek elismerni azt a másik anyát és fiát, merd befogadni fájdalmát és segíteni hordani kezretét!”

Tiltakozott a kamenyec-podolszki deportálás ellen, a szlovákiai zsidók deportálása ellen, elment még a pár-

páig is, és némi eredményt sikerült is elérnie, 1944-ben pedig százakat bújtatott. A Testvériség Thököl uti épületében, a zuglói nyilas párház közvetlen közelében rejtozott el rengeteg más ártatlan üldözött mellett Gyarmati Fanni, Heltai Jenő és Márkus Emilia.

1945 után, amikor ismét képviselő lett, már végleg idejétműlnak hatottak politikai nézetei, királypártisága, konzervativizmusa. Ezt használták ki a sztalinisták, hogy az időben eltevedt klerikális reakciósak kikiáltva, a partvonalra szorításak Slachtát, a szociális lelkismeret egyik legfontosabb egykor ébresztgetőjét, a nőjogi harcost, zsidók százainak megmentőjét. Slachta Margit figuráját azonban még ekkor is megne-

sítette törhetetlen hite, meg nem alkuvó bátorága. A magyarországi sztalinizmus elől, túl a hatvanon, Amerikába ment. Feltűnt még a Szabad Európában, és próbált segíteni az 56-os menekülteknek is. Onzetlen áldozatkészsége és hite soha nem hagyta el 90 éves korában beketkezett haláláig.

Sík Sándor piarista atya mondta róla még életében, hogy „Slachta Margit is egyike azoknak, akiket szentnek gondolok. Nem az én guszusom szerint, de a szentek általában nem a mi guszusunk szerint valók, többnyire saját guszusuk van.”

1985-től egyike lett a Világ Igazának. Emlékét a magyar zsidóság nem szúnó hálája mellett a Jad Vasember ültetett fa is őrizi.

A jótékonyaság nekik nem érdem, hanem természetes dolog volt

Zsidó nőegyletek Magyarországon

A magyarországi nőegyletek története az 1870-es évekre nyúlik vissza. Ezek olyan társadalmi egyesületek voltak, amelyeknek csupán nők lehettek a tagjai. Fő céljuk a rendszeres kulturális és hitbizalmi jótékonykodó tevékenységek megszerzése volt, és általában hangzatos programokkal hívták fel magukra a figyelmet. A zsidó nőegyletek, melyek fontos központjai voltak a jótékonykodásnak, vallástól függetlenül próbáltak segíteni a rossz szociális és anyagi körülmények között élő embereket.

A rászorulók gondozása a zsidó gyülekezetekben

A jótékonyaság a mózesi könyvek etikáján alapul, és már a bibliai korban megvalósult. A jótékonyaság nem érdem vagy erény, hanem alapvető vallási és erkölcsi kötelezettség mindenki, gazdag és szegény számára egyaránt. Már a bibliai törvényhozás fölhívja a figyelmet a szegények és megalázottak, az özvegyek és árvák sorsára. Az idegeneket és szegényeket támogató törvények célja az, hogy valamilyen minimális védestséget biztosítson a rászorulók számára.

A zsidó fölfogás szerint a gyámolatalannak és nincstelennek joga van segítséget kérnie szerencsésekhez soroszt testvéreitől. A jótékonyaság gyakorlásánál fontos, hogy szívből jövő, önzetlen legyen, és fontos a diszkréció, hogy a nyilvánosság ne sértsse, ne alázza meg a támogatásra szorulót. Legtökéletesebb formája, ha minden adakozó, minden vezető, a Talmud szerint a hitközség kötelessége gondoskodni arról, hogy a tagjai között ne legyen szűkönök, a szükséges pénzt pedig a közösség két legtekintélyesebb vezetője hetenként szedi be. A jótékonyaság intézményesített formája az idegenek, hajléktalanok, üldözöttek részére az országutak mentén létesített menházak rendszere volt.

A Talmud a jövedelem egytizedében határozza meg a jótékonyaság mértékét: ezzel biztosítja a szükséges támogatást anélküli, hogy az adakozó egzisztenciális biztonságát veszélyeztetné. A zsidóság körében léteztek szegénymagat, ruhakiosz-

tó, nevelési-oktatási, hozományosztó, árvasegélyező, betegsegélyező, gyermekágyasokat segélyező, hajléktalanoknak menhelyet nyújtó, agyokat gyámoltató, valamint foglyokat megvaló jótékonyiségi egyesületek.

A saját gyülekezet szegény tagjai a támogatásban és segítsében előbbé séget élveznek más gyülekezetek rászoruló tagjaival szemben, azonban még a nem zsidó szegényekkel is jótékonyaságot kellett gyakorolni.

Zsidó polgári egyesületek a rászorulókért

A 19. század óta a legfontosabb intézményesült zsidó jótékonyiségi tevékenységek a következők voltak: üldözöttök és emigránsok támogatása; a szűkönök családok elelemmel, tűzifával és téli segélyelval való ellátása; az elhagyott, elhanyagolt és bűnöző gyerekek és ifjak, valamint rossz útra kényszerült nők munkára nevelése; kórházak, orvosi rendelők fenntartása, betegek és gyermekágyasok segélyezése; testi fogyatékosok támogatása; aggok menhelyeinek és szeretetbázaknak a fenntartása; a szegénység enyhítése (ingyenes ebéd, élelmiszer-juttatás, ünnepi segély, főzőiskolák, leányegyletek szegény sorsú leányoknak, ipari nevelés szegény gyermeknek).

Ezeket a tevékenységeket Magyarországon 1945 előtt a Pesti Izraelita Hitközség, a Pesti Ortodox Hitközség, az OMIKE, a MIKÉFE és nőegyletek végezték. A kiegészítés után, az 1870-es évektől a polgárosodás történelmi változásaival egyre több modern értelemben vett egyesület jött létre. A nők karitatív tevékenysége, a vállásból adódó jótékonykodás még inkább terjedni kezdt a jómódú neológ zsidó asszonyok között. A különböző jótékonyiségi egyetek nagyon sokszínűek voltak.

Bischitz Johanna, az első önkéntes szociális munkás

A Bischitz Johanna irányította Pesti Izraelita Nőegylet 1866-os megjelenése népkonyháival, leányárvaházaival mintákat mutatott a vidéki zsidó asszonyoknak is. A Magyar Izraelita Nőegyletek Országos Szövetségét

Pilinszky János

Ravensbrücki passió

Kilép a többiek közül,
megáll a kockacsendben,
mint vetített kép hunyorog
rabruha és fegyencfej.

Félelmetesen maga van,
a pórusait látni,
mindene olyan óriás,
mindene oly parányi.

És nincs tovább. A többi már,
a többi annyi volt csak,
elfelejtett kiáltani
mielőtt földre roskadt.

Száz éve született a költő

kolozsvári zsidó árvaház életében aktívan tevékenykedő jómódú zsidó nő családjának visszaemlékezésében a következő olvasható a szervezet működéséről, anyagi hátterének biztosításáról:

Kolozsváron volt egy zsidó árvaház vagy inkább napközi otthon, körülbelül 150-200 gyerekkel. Valójában kevés volt közöttük az árva, inkább szegény gyerekek voltak. Az édesanyám a nőegyleteknek, amelyik fentartotta a napközi otthon, volt az alelnöknője évekig. Még emlékszem, hogy amikor a kolozsvári zsidó kórházat felépítették és kezdték berendezni, akkor ott beállítottak vagy tízszínenkét szobába varrógápeket, és varrórók szabták és varrták a kórház részére a párnakat, párnahuzatokat, lepedőket. Édesanyám ott felügyelt, és adta ki a munkát nekik. Az anyagiakat adományokból biztosították. Labdaszerű, mindenkit bevonnak akáro teadélatánokat rendeztek, amelyeken kellett fizetni.

Például édesanyám meghívta öt nőismerősét, és mindenki kellett fizetni egy előre meghatározott, nem komoly összeget, és egy-két órát beszélgették. Az öt meghívott pedig köteles volt még öt-öt személy hívni, akik szintén fizettek. Az volt az elv, hogy a következő öt meghívott soha legyen olyan személy, aki nélkül már voltak, hanem terjedjen ki a város egész zsidóságára. Csak a kimondatlan nagyon szegény rétegeket hagyák ki, azokat segélyezték az összegyűlt pénzből.

Teljesen természetes volt, hogy zsidók más felekezeti-közéleti rendezvényeken is jótékonykodtak. Minden a jótékonykodás gyerekortól fogva hozzáartozott a zsidó családok életéhez, így a tapasztalatuk is nagyobb volt egy-egy jótékonyiségi rendezvény megszervezésében.

A zsidó közösségekben a különféle jótékonyiségi egyletek általában a zsinagóga bejáratánál található – sokszor beépített –, illetve rendezvényeken körbevitt, magánházaknál, zsidó tulajdonosok üzleteiben elhelyezett jótékonyiségi, úgynevezett cedaka-perselyekben, valamint adománykönyvekben gyűjtötték a pénzt. A cedaka jótékony célú egyesülete, minden zsidó kötelessége, függetlenül attól, hogy gazdag-e vagy szegény. Az ember nyilván mindenkor lehetőségeihez képest adakozik, de még a szegények is megpróbáltak, ha csak egy kicsi esélyük volt rá, megfelelni a jó cselekedet kívánlalmának.

Czingel Szilvia / Dívány

Ingyenes hébertanítás egy ingyenes londoni zsidó iskolában 1908-ban

Fotó: Heritage Images / Getty Images Hungary

(MINOSZ) 1922-ben alapították azaz a céllal, hogy összefogja és közös jótékony munkára ösztökölje az országban működő izraelita nőegyleteket. Fontos célkitűzése volt emellett a zsidó kultúra terjesztése, leányegyletek szervezése és a vállásos élet elmélyítése. Ugyanabban az évben nyílt meg az Izraelita Nőegylet keretében az a leányotthon, ahol hájdon lányoknak biztosítottak lakhatást, a Vilma nőötthon pedig megözvegyült, szegény sorban élő asszonyakat időszíthonaként működtet.

Bischitz Johanna vezetésével jött létre 1867-ben az a leányárvaház, melyet még Erzsébet királyné is meglátogatott 1871-ben, valamint az ő részvételével alapították meg a Fővárosi Gyermekkert Egyesületet is. 1870-ben emellett népkonyhát is nyitott, ahol bármilyen felekezetű szegények ellátást tudtak biztosítani. Elnöke lett a jómódú mecénás, Hirsch Mór által létrehozott Jótékonyiségi Irodának, amely évente 120 ezer forintot osztott szét a szegények között, szintén felekezetre való tekintet nélkül. Az országnak alig volt jótékony célú egyesülete, melyben tevékenyen részt ne vett volna. Áldozatos munkája nem ismert határok. Megszállottan járta a népkonyhákat, pincelakosat, hajléktalanmenhelyeket. A nyomort ugyan nem tudta felszámolni, de emberfeletti munkájával igyekezett enyhíteni. 1898-ban bekövetkezett haláláig aktívan próbált segíteni. Az általa létesített egyesület a mai napig jelentős karitatív tevékenységet végez.

Nőegyleti adománygyűjtés Kolozsváron

A módosabb zsidó közösségek nőtagjai fontos feladatként éltek meg a karitatív munkát, amivel számos visszaemlékezés is foglalkozik. Egy

Egy bizar betegség, ami érdekes módon csak a zsidókat fertőzte

A nácik a második világháború során nem riadtak vissza semmitől, ha a zsidók deportálásáról és halomra gyilkolásáról volt szó. Ez a ritka betegség azonban még őket is megtorpanásra készítette, ezzel pedig majdnem ötven olasz embert nyerte vissza a lehetőséget az életre.

1943 ószén a nácik megszállták Olaszországot. Zsidók, partizánok, antisziszta, homoszexuálisok, romák, zsidó vallású rokonokkal rendelkező olaszok tizezrei kerültek vagonokba és koncentrációs táborokba. mindenki az életét félte, tudták, hogy ha gettóba viszik őket, onnan már nincs kiút. Egy csoport orvos Giovanni Borromeo főorvos vezetésével minden megtett, hogy megakadályozza a nácik tényerését. Kitaláltak egy misztikus és rettentően fertőző betegséget, amitől még a német katonák is féltek. Így meg sem merték közelíteni azokat a „betegeket”, akik a K-kórral feküdték kórházban.

A római Fatebenefratelli kórház zárt ajtaja mögött helyezték el azokat a szerencsésekkel, akik a tuberkulózisra és a rákra hasonlító, korábban nem ismert kórral fertőződtek meg. A betegséget olyan színesen festették le rendkívül ragyós, halászos, borzalmás kínzavédesnek, hogy a nácik még csak a körterem közébe sem merésztek, nehogy elkapják azt.

Giovanni Borromeo, a kórház főorvosa ügyesen hitte el a németekkel a betegséget. Maga a férfi vállalt antisziszta volt, a katolikusok által vezetett, 450 éves Fatebenefratelli kórház előtt másik két intézmény vezetését is felajánlották neki, de egyiket sem fogadta el, akkor ugyanis be kellett volna lépnie a Nemzeti Fasiszta Pártba. A Fatebenefratelli a németekkel kötött megegyezésnek köszönhetően egyfajta magánkórházként üzemelt, azaz el tudta kerülni az állami szabályzást, így a kötelező pártnagyságot is.

Nem csak a betegség, a kórház is zsidókat mentett

Borromeo először is felvett egy sor ilyen doktorat, akiket a fasiszta rendszer üldözött. Azzal, hogy egy katolikus vezetésű kórházban adott munkát nekik, másr megmentette őket. Köztük volt Vittorio Emanuele Sacerdoti zsidó orvos is, akinek köszönhetően a következő hónapokban a kórház a politikai ellenállás központjává vált. Rádióállomást szereztetett be, hogy azon keresztül kommunikálni tudjanak az ellenállókkal,

Giovanni Borromeo

s amikor fény derült tevékenységükre, még időben a Téverébe tudták dobni a készüléket. Az általuk kitalált betegség is lelepleződhett volna nagyon könnyen, pláne hogy már az elnevezése is beszédes volt.

Miért pont K-szindróma?

A kórházba került zsidók és más politikai menekültek a hivatalos dokumentumokban K-szindrómában szenezték. De honnan jött a K? Borromeo Albert Kesselring náci főparancsnokról és Herbert Kappler-ról, Róma náci főnökéről (ő volt a felelős többek között az Ardeatine-barlangokban történt mészárlásért is, és Kesselringgel együtt később háborús bűnökért ítélték el) nevezte el, tőlük kölcsönözte a K betűt. A kór köré pedig egy egész ellenálló-csapat szerveződött. Adriano Ossicini, Olaszország későbbi egészségügyi minisztere üzeneteket írt Borroméónak, és azt kérte, hogy foglaljanak le minél több kórházi ágyat K-betegek számára, akik a következő napokban megérkeznek a kórházba. A Fatebenefratelli egészen addig a napig fogadta a menekülteket, amíg a szövetségesek fel nem szabadították Rómát.

Dívány

Gyógyszertámogatás

Időnként szükséges váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez támogatás igényelhető.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

NAPTÁR

December 17., péntek	Tévész 13.	Gyertyagyújtás: 3.35
December 18., szombat	Tévész 14.	Szombat kimenetele: 4.46
December 24., péntek	Tévész 20.	Gyertyagyújtás: 3.38
December 25., szombat	Tévész 21.	Szombat kimenetele: 4.50

kat, kitüntetést, papírrégiséget, pénzeket, játékokat, (rétró tárgyak előnyben). Pintér Nikoletta, 06-1/466-8321, 06-30/973-4949.

Életjáradék szerződést kötni lehetővé teszi a család ottlakás nélküli ingatlantér cserébe, önnék élethosszig tartó haszonélvezettel. Magas összeg szerződéskötéskor, havonta fix járadékkal. +36-20-941-6368.

Van lakása, de nincs, aki odafogya! Van lakáson, amíg távol van, a közületi órák leolvásását, takaritást, javítások megszervezését, teljes felügyeletet távollétében. Részletek megbeszélése: knskati@gmail.com

Kastélyok berendezéséhez vásárolók festményeket, ezüstököt, bronzokat, órákat, bútorokat, katonai tárgyakat, hagyatékot stb. Üzlet: 06-20-280-0151; herendi77@gmail.com

Órajavítás, faliorák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Ledöntött chanukiják

Dnyipro

Öt helyi fiatal nagyon zavarhatott a Dnyipro egyik főterén felállított chanukija, mert egyszerűen feldöntötték azt.

Az antiszemita rongálás chanukka ünnepének első napján történt az Ukraina keleti részén található Dnyipro városban, ahol nagy zsidó közösséggel

é. Az öt elkövetőt előállította a rendőrség, miután azonosították őket a térfolyam kamerák felvételei alapján, írja a *Kibic*.

A fiatal elkövetők hétfő reggel hat órakor döntötték le a város egyik főterén felállított gyertyatartót. Az elektromos chanukijában kisebb károk keletkeztek, a lámpások eltörtek, a vezeték pedig megrongálódott.

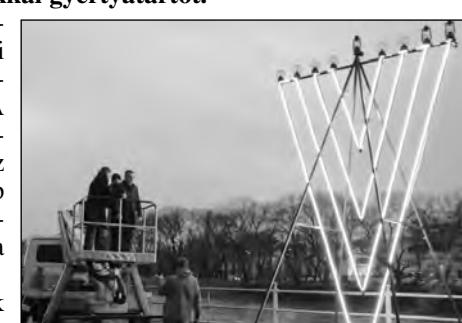
Smuél Kameneckij, a helyi közösség főrabbi arról tájékoztatta a Ynet izraeli hírportált, hogy ez nem megszokott eset Dnyiproban, amely elégéz zsidó városnak számít, és ahol nemigen történehet ehhez hasonló cselekmény. Hozzájárult, hogy a városban több tucat kültéri chanukia található, és ez volt az egyetlen, amelyet megrongáltak.

A rabbi reményét fejezte ki, hogy az elkövetők elnyerik méltó büntetésüket. A zsidó közösség elvárja, hogy a bűnösök eljöjjön a chanukijához, és bocsánatot kérjenek tettükért.

A Ynet arról számolt be, hogy Kijevben a rendőrség akadályozott meg egy hasonló rongálási kísérletet az ukrán főváros központi terének számító Majdanon.

Ungvár

Ismertenek az Ung folyóba döntötték az egykori zsinagóga épülete mellett lévő nagyméretű chanukai gyertyatartót.

A rongálást vasárnap kora délután fedezték fel, írja a Kárpáti Igaz Szó az ukrán UNIAN hírügynökség tudósítása alapján. A kárpátaljai megyei rendőrség sajtószóvivője elmondta, hogy az ungvári zsidó hitközség vasárnap 15 óra tájban értesítette a rendőrököt a rongálásról, olvasható a *Kibic* cikkében.

A helyszínen érkező nyomozók kiterjedt adatgyűjtést végeztek, lehetséges szemtanúkat hallgattak ki, és megtekintették a közelben található térfolyam kamerák felvételeit.

Az Ukrainai Zsidó Hitközségek Szövetsége emlékeztetett arra, hogy idén ez már a hatodik hasonló eset.

New York

New York-i helyi törvényhozók és vallási vezetők kedden összegyűltek, hogy előtérükben egy nyilvános chanukai menóra vandál tönkretételét, amely egy 2014-es hasonló incidens helyszínén történt – írja az *Algemeiner* nyomán a TEV.

A nagy menórát, amely Queens Hollis Hills városrészében, egy közlekedési csomópontban állt, az úttre döntötték, és a legtöbb lámpája eltört – közelte David Weprinnek, New York állam képviselőjének az irodája.

Ez ugyanaz a helyszín volt, ahol 2014 decemberében vandálok egy nyilvános menórát kétserűen ledöntötték, a chanukka ünnepe előtt és alatt.

Yerachmiel Zalmanov rabbi jelentette az esetet a rendőrségnak a Chabad of Eastern Queensből, amely a menóraállítás szponzora – közelte Weprin irodája. Mindketten csatlakoztak a keddi közösségi összejövetelhez John Liu állami szenátorral, Barry Grodenchik városi tanácsi képviselővel, valamint David Wise, Gary Greene és Mayer Waxman rabbikkal.

„A chanukka a béké és az örömkedés ideje. Soha nem tűrjük a vandalizmust vagy az antiszemizismust” – mondta David Weprin képviselő.

„Mindennyi incidens dehumanizál és visszatámaszt fölt a közösségünkben. Figyelünk. A bűnöldözés keményen dolgozó tagjai figyelnak. És ez a közösség – ahol mindenig fedezzük egymás hátát – figyel.”

„Alig telt el egy hét azóta, hogy közösségünk összefogott, hogy előtérje az antiszemizismus egy cselekedetét a Bagels & Co-nál, és ma kénytelenek vagyunk ismét összegyűlni, hogy dacolunk az intolerancia egy újabb cselekedetével” – mondta Liu, utalva az erőszakos fenyegetésekre, amelyeket a közelmúltban egy helyi kóser bagelbolt elé kifüggesztett izraeli zászlók miatt adtak ki.

„Az, hogy ez a vandalizmus akkor történt, amikor a New York-iak a chanukka első estéjét ünnepelték, még jobban fáj, de közösségünk soha nem fog engedni az elhatározásból, hogy visszavág a gyűlölet és a megesztottság minden formája ellen” – mondta Liu.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszervező:
Kardos Péter
Olvasószervezetek:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUH
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsíkk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomda munkák:
mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSN 0133-1353

Chagalltól Spielbergig

Kiállítás Balatonfüreden

Nem lehet elmeni a zsidó művészkeknek és tudósoknak a nemzet életében betöltött szerepe mellett. Egy közösség életérjét az alkotóereje mutatja meg, amely a hétköznapi és a kivételes teljesítményekben egyaránt megmutatkozik. Építkezni és megtartani csak a kultúrával és gyarapításával lehetőséges – mondta Palkovics László miniszter a balatonfüredi Zsidó Kiváloságok Házában megnyílt tárlat vernisszázsán.

Több mint száz művész életútját mutatja be a balatonfüredi Zsidó Kiváloságok Házának Zsidók és művészek, Chagalltól Spielbergig című digitális tárlna, derül ki az MTI hírénből.

Palkovics László innovációs és technológiai miniszter hangsúlyozta: a magyar és a zsidó kultúrát a közösségi számára teremtett értékkel és a mindenkorra jellemző „szabad-ságharcos lelkület” köti össze. 2018-ban Einstein-től napjainkig – Zsidók és csúcstechnológia címmel nyílt kiállítás az épületben, amely most kiegészült a művészeti élet nagyjai bemutató gyűjteménnyel, köztük írókkal, képzőművészkekkel, zenészekkel – tettek hozzá. Nem lehet elmeni a zsidó művészkeknek és tudósoknak a nemzet életében betöltött szerepe mellett. Egy

közösség életérjét az alkotóereje mutatja meg, amely a hétköznapi és a kivételes teljesítményekben egyaránt megmutatkozik.

„Építkezni és megtartani csak a kultúrával és gyarapításával lehetőséges” – hangoztatta. Fontosnak nevezte, hogy minél több ember számára váljon megismerhetővé olyan egyéniségek életútja, akiknek példája inspiráló lehet a mai generációk számára.

Dénes Gábor filmrendező a kiállításról elmondta, hogy „ha győz a gonesz, a kirekesztés a zsidósággal szemben, akkor abból, amit itt látható, semmi nem maradt volna”.

Jákov Hadasz-Handelszman, Izrael

budapesti nagykövete felidézte: 1944-ig aktív közösségi élet jellemzette a balatonfüredi zsidóságot, de ennek véget vett az elhurcoltatás, és bár később újraéledt a közösség, ám a zsidó szenvédés visszatérözödik a művészeti eszközeivel.

Bóka István, Balatonfüred polgármestere arról beszélt, hogy a 2018-ban átadt Zsidó Kiváloságok Háza méltó emléket kíván állítani az elhurcolt zsidóságnak.

A látogatók a digitális eszközök segítségével saját maguk tallózhatnak a nagyságok életrajzai és a munkásságukat bemutató hang- és képanyagok között.

5 érdekesség az idén 50 éves Hegedűs a háztetőnről

A Sólem Áléchem regénye, a Tóbias, a tejesember alapján készült Hegedűs a háztetőn című musicalt 1964-ben mutatták be New Yorkban, majd később világszerte nagy sikkerrel játszották. A filmváltozatot 50 évvel ezelőtt vetítették le először. Ennek kapcsán a Forward összegyűjtött néhány kevésbé is-

mert érdekességet a három Oscar-díjat elnyerő alkotásról, ezekből idéz a Kibic cikke.

– Norman Jewison, az 1971-es mozi rendezője azzal utasította el a Bory-Darabban Tevje szerepét játszó Zero Mostelt, hogy a színész „túl nagy, túl amerikai, és nem úgy hangzik, mint egy orosz zsidó”. Amikor ennek híre ment, szinte mindenki Tevjét akarta eljátszani a filmben. A jelentkezők között volt Danny Thomas, Walter Matthau, Rod Steiger, Danny Kaye és Richard Burton is.

– A szerepet végül megkapó izraeli Chajim Topol mindenkor 35 éves volt a forgatás idején. A sminkesek minden reggel megálltak Jewison lakókocsijánál, hogy kivágjanak néhány fehér szőrszálat a szakállából és felrakják Topol szemöldökére.

– Hogy biztosak legyenek abban, hogy Topol mindenkor pontosan ugyanoda néz, amikor Istennel beszélget, Jewison és kollégái fogtak egy botot, rádöftek egy fehér kartondarabot, amire egy Dávid-csillagot rajzoltak. Jewison szerint „amikor Topol odanézett, úgy érezhette, hogy Istennel beszélget”.

– Anatevka, Tevje faluja a filmben valójában három különálló falu volt Zágráb közelében. Az egyiket úgy hagyta, ahog volt, hogy másikban korabeli faburkolattal bővíttétek ki a házakat, a harmadikban pedig a filmes stáb egy zsinagógát és egy piactérét épített. Ez utóbbi annyira életűszerű volt, hogy egy helyi lakos lovát akart ott vásárolni.

– A filmbe a színpadi változathoz képest új jelenetek kerültek, amelyekhez új dallamokra volt szükség. John Williams szerezte a zenét, beleérvé a nyitójelenet hosszú hegedűdarabját is, amelyért a komponista megkaptá első Oscar-díját. Jewison meggyőzte a legendás hegedűművész, Isaac Sternet, hogy játszsa fel a hegedűszőlőkat, a filmben viszont a házatton egy norvég színész és táncon, Tutte Lemkow látható a hegedűszerében.

Zoltaiadák 4.

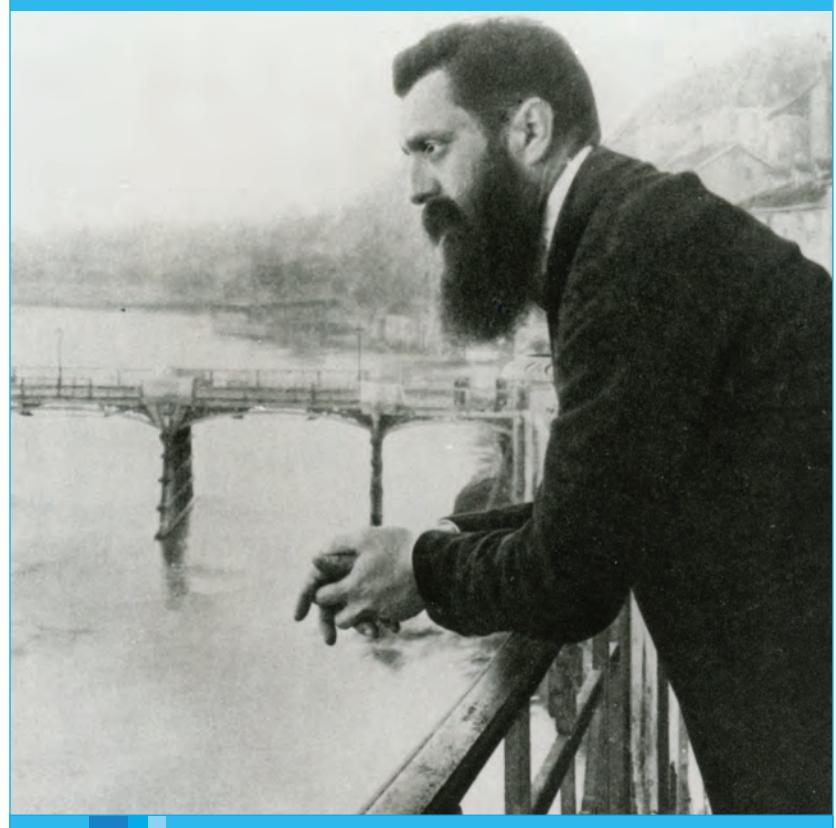
Filmvetítésre hívták meg a Síp utcát. Az akkori Duna moziban szakértő közönségek akarták bemutatni Mel Gibson Passióját. Ennyi alig rejtejt antiszemita utoljára talán a Jud Süßen volt látható.

A Passióban a zsidók szerepe Jézus keresztre feszítésében cseppet sem volt árnyalt.

A végén felgyulladtak a lámpák. Ekkor Zoltai felállt, és félhangozsan kiáltotta: Gyerekek! Én smadolok (kitérek)!

kápé

Herzl Tivadar örököl hagyta nekünk....

az Ön Öröksége
is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hayesod UIA,
a szervezet, amely Izrael
részére gyűjt adományt.

Tölünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

SPÁNN GÁBOR

Korrupció

Lakásunk ablakából éppen rálátók a Radnóti Miklós-gimnáziumra. Ez az iskola egykor a Zsidó Hitközség volt, amire ma már csak a homlokzata emlékeztet. Tudni illik az öreg klinkertéglákból valamikor egy hatalmas, a teljes falfrontot elfedő, Zsolnay kerámiából készült menőra volt beépítve. Azt még a létező szocializmusban leszedették, de a körülbelül, ha megfelelő távolságban lévő, ma is jól láthatók. De napjaink gimnazistái és szüleik nem menőrát, hanem parkolót keresnek ezen a sarkon.

Valahányszor odanézek, eszembe jutnak saját iskolás éveim. A kötelező 8 általánost a hetedik kerület 5 iskolájában végeztem el. Ha erre egyesek összevonják a szemöldöküket, annyi magyarázatot tudok adni, hogy a különböző iskolákból való kicsapatásom oka általában „humánpolitikai” volt. Hogy miből álltak vétkeim, az egy külön jegyzetet igényelne, most érjék be csupán annyival, hogy amiért az 50-es években az iskolában bővelkedő kerületben 5-ből is kicsaptak, az a mai tanárverős korban homokozói csinyleteinek számítana. A magatartásjegyem (akkor még ezt is merték osztályozni) ugyan végig 2-es volt, viszont magyar nyelv és irodalmából annyira kiváló voltam, hogy 7. általánosban országos Rákosi Mátyás Tanulmányi Versenyen nyertem. Az erről szóló szép kivitelű oklevélmet maga Rákosi pájás írta alá saját kezével, és édesanyám meg szintén saját kezével ásta el a szép címeket. Igy hát értelemszerűen akadálymentesen minden teszt vagy felvételi macera nélküli vitt az utam a humán beállítottságú MÁDÁCH Gimnáziumba, vagy aki úgy ismeri, a Barcsayba.

A felsősök már az első év kezdetekor kioktítottak: tanuljak bárhogy, de arra az egyre vigyázzak, hogy reggel soha ne késsék el! Akkoriban 7:45-re volt kötelező tanulásra készen megjelenni a padjainkban. A bejárattal volt egy portásfülke, amelyben ott ült cerberusunk, Náci bácsi – polgári neve Ignác volt, de utálta, ha úgy szólítják –, aki kezében egy kockás füzettel nézte az órát, és ha valaki 7:46-kor érkezett, azt már megállította, és rögvégre beírta nevét és osztályát a büntetőfüzetbe. Később azt továbbította az osztályfőnöknek. 3 késés 1 előtélen jellelt magaviseletből. Aki pedig 8 óra után érkezett, annak le kellett ülni a portásfülkében, ahol Náci bácsi elviselhetetlen meleget okozó egyplatnis villanyrezsőja télen-nyáron fűtött, és Ő telefonon lehívta az igazgató titkárját, aki már vitte is a bűnöst a legfőbb szék elé.

Viszont ahogya azt a címben is jelezem, a korrupció nem kortársaink találalmánya... A negyediket megsúgták, hogy bármennyit készthetsz, ha belépéskor odonyomsz Náci bácsinak egy kisüveges Éva vermutot, ami általában lányok itala volt, és úgy viselkedett, mint egy pillanatra-gasztó: ha nem ittad meg elég gyorsan, megkötött szájban vagy torokban. Inni viszont a borzasztó íze miatt külön mutatvány volt. Hogy férfi létre Náci bácsi ezt szerette, arról csak annyit, amennyit a művelt orosz mond, aki tud latinul: de gustibus non est disputandum. Vagyis ízlésekéről nem lehet vitatkozni.

Én meg is fogadtam a tanácsot: otthon tároltam több üveg Éva vermutot, és valahányszor késttem, az öreg kezébe nyomtam, aki csak anynyit mondott: fiatalúr, jó tanuláshoz!

Egyeszer jártam úgy, hogy valami kettős ünnep volt, és elfelejtettem vásárolni, viszont az azt követő tanítási napon jócskán elkésttem. Volt otthon egy őszi randevúból maradt üres Évás üvegem, amibe Plantateát öntöttem, még szaharint is tettem bele, mert színrétegben egyezett a vermuttal. Az öreg szó nélküli átvette, én meg napokig szemembe húztam sapkával közelkedtem ki-be, félve a leleplezéstől. Majd jött egy újabb késő nap, és én átnyújtottam az immár eredeti „kábitószert”, mire Náci bácsi ennyit mondott: – Spánn fiatalúr! Jöjjön be egy pillanatra a fülkébe! – Az öreg nem tudom, hány iskolát végzett, de a kb. 400 diák nevét kívülről tudta, amivel rajta kívül talán csak az akkor ereje teljében lévő Pataki Ferenc fejszámoló művész dicsekedhetett volna. – Nem kell a vermutja, de helyette mondjon már nekem egy jó-pofa zsidó viccet!

No, ebben a pillanatban megint csak eszembe jutott a latin: nomen est omen. Most már tudom, miért kell Náci bácsinak szólítani, viszont zsidó vicc nem volt egy sem. Ehelyett inkább, tudván róla, hogy kulák felmenőit kitelepítették, felé fordultam, és azt mondtam: Náci bácsi, ide figyeljen, ez jobb, mint egy zsidó vicc:

A Kohn egy állami vállalatról dolgozó könyvelőként, de mélyen eltitkolva kollégái elől, vallásos életet él, zsinagógába jár. Egyszer csak hívatta a párttitkár. Azonnal ráirraval:

– Kohn elvtárs! Tudomásomra jutott, hogy maga annak ellenére, hogy párttag, élmunkás, zsidó templomba jár! Nem szégyelli magát? Hogy fér ez össze a marxizmus-leninizmus eszméivel, amit egyetemen is tanult?

A Kohn percekig cipője Orrát nézi, majd ennyit felel:

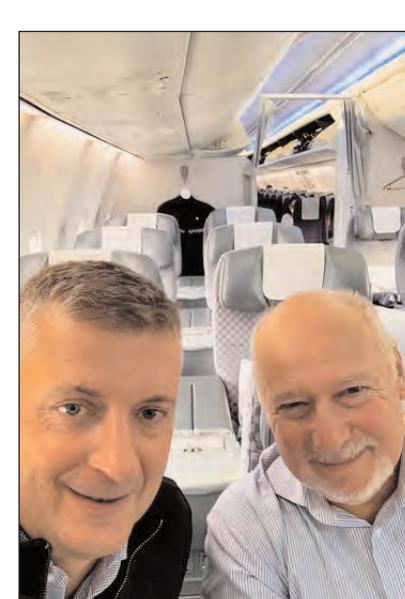
– Titkár elvtárs! Maga nézze el nekem ezt a bűnömet, én pedig amikor eljön az ideje, majd elintézem magának, hogy a 13 éves fiának soron kívüli és ünnepélyes legyen a bár micvója.

Az FTC elnöke Izraelben: Nem szavakkal, hanem tettekkel a rasszizmus ellen

A közelmúltban hivatalos látogatást tett Izraelben Kubatov Gábor, a Ferencvárosi Torna Club elnöke, aki egrészt arról adott tájékoztatást, hogy a Fradi milyen lépéseket tett a kirekesztés elleni közdelemben, másrészről bejelentette, hogy élvonalbeli izraeli labdarúgó szeretnék leigazolni a klubhoz.

A zsidó állam budapesti nagykövetsége Facebook-oldalán számolt be Kubatov Gábor izraeli útjáról. Mint írják, az FTC bebizonyította, hogy a rasszizmus ellen nem szavakkal, hanem tettekkel kell harcolni, hiszen látogatása során az elnök tájékoztatást adott a klub azon szigorú intézkedéseiről, amelyekkel véget vettek a futballszurkolók diszkriminatív, rasszista és antiszemita magatartásának.

Kubatov Gábor felkereste a Jad Vasemet is, ahol konstruktív tárgyalást folytatott arról, hogy egykor legendás edzőjüket, az embermentő Tóth Potya Istvánt jelölik a Világ Igaza kitüntetésre. Az FTC elnöke bejelentette: a klub tovább szeretné erősíteni izraeli kapcsolatait, és ennek jegyében azt tervezik, hogy élvonalbeli izraeli futballistát szerződtetnek a Fradiba.

A Ferencvárost Kubatov Gábor elnök és Biener Gusztáv, a labdarúgó zrt. igazgatósági tagja képviselte

